

in the form of a certain object reference model of social representations. To reduce the time the organization of the study and handling of the data had to be developed to author programs, making it possible to work through the organization consistent with the stimulus materials of the respondents the same algorithm to identify meaningful features of their ideas about the body. The results of the psychometric analyzes suggest that the “Computer visual test EmAT v_1.4» corresponds to the psychometric standards and can be used to diagnose the content of visual component of social representations of the body, the degree of body dissatisfaction and isolation of persons at risk of eating disorders. Factor analysis reproduced the structure of the central elements of a stable core of social representations of the body, which confirmed the possibility of studying the phenomenon of “masking zone” of the core through this test. Test standardization allows both research purposes, as well as in individual psychological work.

Key words: social representation, structural approach, central core theory.

Отримано: 14.09.2013 р.

УДК 376-058.68:316.362

B.A.Zięba

КОМПЕТЕНТNY НАУЧЫЦІЕЛ-ВУЧОВАВСА WARTOŚCIĄ W PROCESIE EDUKACJI DZIECKA ZDOLNEGO POCHODZĄCEGO Z RODZINY NIEWYDOLNEJ WUЧOWAWCZO

В.А.Зієба. Значення компетентного вчителя-вихователя в процесі навчання здібної дитини з дисфункційної сім'ї. Стаття присвячена ролі освітньо-виховних компетенцій вчителя-вихователя, який опікується дитиною, що знаходиться у важкій ситуації через нехтування батьками своїх обов'язків щодо потреб загального розвитку особистості, а також потреб, пов'язаних з навчальними особливостями, що стосуються здібностей та прихованих талантів дитини. Важливо, щоб у момент розпізнання проблеми виховної дисфункції чи патології, що розвивається в сім'ї, швидко виявити потреби дитини і забезпечити її не тільки тими, що дають відчуття безпеки або тими, що необхідні для відповідного фізичного і психічного розвитку, але і виховною опікою з використанням

вчительських компетенцій, які сприятимуть розвитку пізнавальної сфери, талантів, які можуть стати додатком до розвитку самостійності дитини, її самореалізації, що сприятиме підвищенню якості її життя.

Ключові слова: дисфункціональна сім'я, виховне занедбання, здібна дитина, талант, вихователь, вчитель, компетенції, розвиток, соціалізаційний осередок, освіта.

В.А. Zięba. Значение компетентного учителя-воспитателя в процессе обучения способного ребенка из дисфункциональной семьи. Стаття посвящається ролі учебно-воспитательных компетенцій учителя-воспитателя, опекающего ученика, который оказался в трудной ситуации из-за невыполнения родителями своих обязанностей по отношению к потребностям общего развития личности, а также тех, которые относятся к способностям и скрытым талантам ребенка. Важно, чтобы в момент обнаружения проблемы воспитательной дисфункции или патологии, которая развивается в семье, быстро определить потребности ребенка и обеспечить не только те, которые необходимы для его правильного физического и психического развития или ощущения безопасности, но и воспитательной деятельностью с использованием учительских компетенций, которые будут способствовать развитию познавательной сферы, талантов, которые могут стать дополнением к развитию самостоятельности ребенка, его самореализации, что поспособствует повышению качества жизни.

Ключевые слова: дисфункциональная семья, игнорирование воспитания, способный ребенок, талант, воспитатель, учитель, компетенция, развитие, социализационный центр, образование.

Wstęp. Istotnym problemem wychowawczym i edukacyjnym jest właściwe kierowanie rozwojem intelektualnym dziecka uzdolnionego, które z różnych przyczyn rodzinnych nie ma zapewnionej właściwej opieki, co w poważny sposób może rzutować na jego dalszy rozwój nie tylko fizyczny i psychiczny, ale i na dalszą jakość życia związaną między innymi z samorozwojem dziecka, jego przygotowaniem do dorosłości i wykorzystaniem tych zasobów, które stanowią naturalną bazę uzdolnień i talentów będących punktem wyjścia do dalszej autokreacji i sukcesu życiowego.

W każdym właściwie funkcjonującym społeczeństwie, bez względu na poziom cywilizacji, dziecko jest ważnym elementem troski i starań rodziców o jego właściwy rozwój, jak również stanowi ważny filar wszelkich działań w zorganizowanym systemie wychowania i nauczania. Te dwa obszary wskazane przeze mnie są o tyle ważne, bo to rodzice są pierwszymi nauczycielami dziecka, a cały system instytucji oświatowych i wychowawczych podtrzymuje i rozwija zdolności dzieci, stąd też taki duży nacisk powinno się kłaść na odpowiednio przygotowanych do pracy dydaktyczno-

wychowawczej kadry, która już od pierwszych chwil pobytu dziecka w szkole powinna stwarzać im jak najlepsze warunki rozwoju, przyjazną atmosferę wychowawczą opartą na prawidłowych relacjach nauczyciel–uczeń, poczucie bezpieczeństwa dziecka a także zminimalizowanie stresu związanego z nowym środowiskiem pozarodzinnym i nowymi zadaniami jakie stawia szkoła czy placówka opiekuńczo-wychowawcza.

Zawód nauczycielski już od dawna jest przedmiotem zainteresowania filozofów, psychologów, pedagogów, ze względu na to, że nauczyciel-wychowawca ma wszelkie prawa, by wpływać i rozwijać oblicze młodych ludzi (poza oczywistymi możliwościami, jakie posiadają rodzice i rodzina w ogóle). Dziecko uczęszczające do szkoły powinno zdobywać wiedzę potrzebną do rozwijania własnej osobowości, intelektu, zainteresowań, pasji i innych potrzeb. Wiedza ta winna przygotować do samodzielnego, dorosłego życia, więc od współczesnego nauczyciela wymaga się twórczego myślenia, wysokiego poziomu kompetencji zawodowych i osobistych, które będą stanowić źródło inspiracji i wzorów do naśladowania szczególnie dla tych dzieci, które nie posiadają właściwych wzorów do naśladowania w rodzinie własnej.

Dziecko o specjalnych potrzebach poznawczych w rodzinie niewydolnej wychowawczo. B. Dyrda podaje, że według W. Panka uczeń zdolny to taki, który w „sytuacjach szkolnych wykazuje lepsze przystosowanie się do nich dzięki stosunkowo wysokim zdolnościom rozwiązywania problemów, myśleniu twórczemu, osiągnięciu wysokich rezultatów w nauce, wykazywaniu wszechstronnych lub specjalnych uzdolnień, żywej wyobraźni, bogatym ale i ukształtowanym zainteresowaniom oraz specyficznemu sposobowi uczenia się, powiązanemu z umiejętnością korzystania z ponadobowiązkowych źródeł wiedzy” [1, s. 891].

Uczniowie zdolni, to według Marii Tyszkowej, jednostki przejawiające wysoki poziom zdolności ogólnych (inteligencji) lub „posiadających jakąś zdolność specjalną w sferze działalności umysłowej”, przy czym uczniów tych można wyodrębnić „bądź na podstawie wyróżniających się i wybitnych osiągnięć w nauce, bądź drogą wykrywania potencjalnych zdolności umysłowych za pomocą testów inteligencji”. Tak więc jest to uczeń, o wysokim lub wybitnym ilorazie inteligencji ogólnej. [2, s. 864]

Uczeń zdolny wymaga szczególnej i specyficznej opieki psychologiczno-pedagogicznej, gdyż wszelkie zaniedbanie jego indywidualnych możliwości może być źródłem jego frustracji i problemów wychowawczych w związku ze swoistą nadwrażliwością intelektualną, emocjonalną czy psychomotoryczną. Takie dziecko

potrzebuje opieki osoby mądrej, świadomej jego potrzeb i możliwości oraz dającej okazję właściwego wykorzystywania jego możliwości poprzez organizowanie mu środowiska, w którym będzie ono wspierane przez specjalistów, osoby, które swym doświadczeniem i umiejętnościami umożliwią mu dynamiczny rozwój jego możliwości intelektualnych, fizycznych, emocjonalnych.

Szczególnej uwagi wymagają w tym kontekście, dzieci pochodzące z rodzin niewydolnych wychowawczo, bądź patologicznych - zaniedbujących swoje obowiązki wobec członków rodziny czy nawet dających niewłaściwe wzory życia społecznego. Dziecko takie jest często zdane same na siebie, gdyż na pomoc rodziców może liczyć w mocno ograniczonym zakresie albo w ogóle, a przecież od poziomu intelektualnego, preferowanego systemu wartości społecznych, moralnych oraz doświadczeń życiowych i wniesionego do małżeństwa i rodziny przez małżonków dziedzictwa – będzie zależeć akt wychowawczy rodziny względem swych członków i względem społeczeństwa. Wszak to rodzice uczą mowy ojczystej, pierwszych liter, wierszy, baśni, legend, piosenek, pokazują tradycje rodzinne, lokalne, religijne, narodowe przez co wprowadza się dziecko w świat wartości intelektualnych, patriotycznych, moralnych, estetycznych.

W rodzinie dziecko ma sposobność obserwować i wdrażać się do przyjętych w rodzinie i środowisku społecznym norm moralnych, prawnych co jest znaczącym czynnikiem sprzyjającym socjalizacji człowieka. Ale nie każda rodzina jest wzorowa, nie każda daje pełne i wszechstronne możliwości rozwoju dziecka i poszerzania jego możliwości rozwojowych czy talentów.

Nadzieja na sukces dziecka tkwi w kompetentnym nauczycielu-wychowawcy. Wiemy jednak z doświadczenia, obserwacji, że nie wystarczy posiadać dokumentu potwierdzającego kompetencje zawodowe nauczyciela. To właśnie same dzieci i rodzice wystawiają rzeczywistą ocenę jego przygotowania do zawodu nauczyciela i posiadanych kompetencji. Szczególną grupą wymagającą świetnego przygotowania ze strony nauczycieli są dzieci o szczególnych potrzebach edukacyjnych.

Cz. Banach podaje że zawód nauczyciela jest zawodem twórczym. Charakteryzuje go wysoki stopień samodzielności i autonomii. Dlatego też świadomość swojej wiedzy, umiejętności, akceptowanie wartości i przekonań, własnej osobowości - ma istotne znaczenie w wypełnianiu powinności nauczycielskich i korzystaniu w pełni z praw, które przysługują nauczycielom [3, s. 115].

Tym, co charakteryzuje kwalifikacje ludzi w poszczególnych zawodach są ich kompetencje. Również nauczyciele w swojej profesji

powinni uzyskać pewne grupy czy też obszary kompetencji, dzięki którym będą odnosili sukcesy w pracy dydaktyczno-wychowawczej.

Kompetencje, to harmonijna kompozycja wiedzy, sprawności, rozumienia oraz pragnienia [4, s. 88].

Omawiając kompetencje nauczycieli wyróżnia się trzy ich grupy:

- *Kompetencje merytoryczne* – które dotyczą zagadnień nauczanego przedmiotu (nauczyciel jest doradcą i ekspertem przedmiotowym),
- *Kompetencje dydaktyczno–metodyczne* – obejmujące sferę warsztatu nauczyciela i ucznia, a więc technik i metod nauczania i uczenia się, zwłaszcza tych aktywizujących, projektowych i opartych na pracy grupowej (nauczyciel jest doradcą dydaktycznym),
- *Kompetencje wychowawcze* – dotyczące różne sposoby oddziaływania na uczniów (umiejętności komunikacyjne, nawiązywanie kontaktów, umiejętność rozwiązywania problemów charakterystycznych dla danego wieku rozwojowego). [5, s. 23].

Jest to podział, który najczęściej można spotkać w literaturze, jednak oczywiście nie jedyny, bo są spotykane różne grupy kompetencji. Na przykład J. Strykowski proponuje podział kompetencji na między innymi: kompetencje merytoryczne, kompetencje w dziedzinie planowania i projektowania, kompetencje dydaktyczno – metodyczne, psychologiczno – pedagogiczne, diagnostyczne, komunikacyjne, autoedukacyjne itd. [5, s. 24].

Cz. Banach jasno wskazuje, że funkcje i zadania nauczycieli związane są przede wszystkim z procesem organizowania i unowocześniania procesu nauczania – uczenia się, jak też i potrzebą wprowadzania wychowanków w świat wartości i stylów życia preferowanych społecznie, poszukiwania jego sensu, właściwego organizowania własnej aktywności, z przygotowaniem wychowanków do ustawicznej edukacji i twórczej adaptacji zmian społecznych. Zadania nauczyciela dotyczą też diagnozowania sytuacji uczniów i podejmowania działań socjalizacyjnych, pomocy uczniom w zwalczaniu problemów szkolnych i wychowawczych. Istotna jest również kontrola i ocena osiągnięć ucznia oraz podejmowania racjonalnych działań usprawniających proces edukacyjno-wychowawczy w szkole i domu [6, 1997/1998, s. 5].

„W edukacji uczniów zdolnych wykorzystujemy najczęściej różnorodne formy nauczania zindywidualizowanego. Są to:

- szkoły dla uczniów zdolnych,
- klasy uczniów wyselekcjonowanych ze względu na zdolności i osiągnięcia,

- grupy uczniów w klasie, którzy realizują poszerzone programy edukacyjne,
- wcześniejsze promocje prowadzące do przyspieszonego toku nauczania ,
- nauczanie indywidualne w systemie jednoosobowej klasy,
- nauczanie zindywidualizowane w ramach wybranych przedmiotów związane z uzdolnieniami ucznia i jego zainteresowaniami”. [7, 2000, s.63.

Ponadto Grażyna Poraj podkreśla, że „każdy nauczyciel, niezależnie od dyscypliny wiedzy jaką reprezentuje powinien:

- kształtować i rozwijać motywację poznawczą uczniów oraz ich potrzebę osiągnięć,
- mieć twórczy, otwarty na innowację stosunek do zadań zawodowych (dydaktycznych i wychowawczych),
- opanować niezbędne metody i techniki stymulowania aktywności uczniów”. [8, s. 67].

W. Okoń wyróżnia natomiast następujące grupy, zespoły zadań zawodowych nauczycieli:

1. Transmitowanie wiedzy i doświadczenia- celem przygotowania młodzieży do życia w społeczeństwie ludzi dorosłych,
2. Rozwijanie sił twórczych i zdolności innowacyjnych młodzieży,
3. Kształtowanie postaw i charakteru młodzieży,
4. Organizowanie działalności praktycznej dzieci i młodzieży,
5. Posługiwanie się nowoczesną technologią kształcenia, która zapewnia optymalizację procesu uczenia się na skutek wykorzystania nowoczesnych środków dydaktycznych,
6. Sprawdzenie i ocenianie osiągnięć szkolnych uczniów,
7. Przygotowanie uczniów do uczenia się przez całe życie [9, s. 274].

Inne ujęcie zadań nauczyciela proponuje S. Słomkiewicz. Wyróżnia on osiem rodzajów zadań, które decydują o jakości pracy nauczyciela. Zalicza do nich zadania polegające na:

- rozwijaniu samodzielności uczniów,
- pobudzaniu ich aktywności poznawczej i praktycznej,
- rozwijaniu systemu wartości, zwłaszcza moralno–społecznych i światopoglądowych,
- rozwijaniu zainteresowania,
- stwarzaniu szans pełnego wykorzystania możliwości psychicznych uczniów,
- udziale w pracy pedagogicznej środowiska,
- usuwaniu mikrodefektów,

- formułowaniu planów życiowych i zawodowych uczniów [3, s. 118).

Nauczyciel realizując postawione mu zadania posługuje się nie tylko różnymi stylami nauczania (autokratyczny, demokratyczny, liberalny, mieszany), ale też różnymi metodami nauczania, które stanowią bardzo istotny element działalności dydaktyczno-wychowawczej, gdyż wywierają istotny wpływ na przebieg i efektywność procesu kształcenia, ale też stanowią ważny wyznacznik atrakcyjności pracy współczesnej szkoły w ogóle. [10, s. 8].

Założone funkcje i zadania szkoły jednak nie zawsze pokrywają się z ich rzeczywistą realizacją. Na coraz większe zaniedbania funkcji opiekuńczo-wychowawczej szkoły zwraca uwagę Grażyna Gajewska. Wskazuje ona, że uczniowie między innymi w coraz mniejszym stopniu identyfikują się ze szkołą, niezbyt chętnie do niej uczęszczają i nie czują się w niej w pełni bezpieczni. [11, s. 24]. Podobnie osłabienie funkcji wychowawczej i oświatowej przejawiające się między innymi w malejącej atrakcyjności szkoły dla młodzieży dostrzega B. Mackiel [12, 1996/1997, s.17].

Szkoła jako instytucja oświatowa i wychowawcza nie zawsze funkcjonuje bez zakłóceń. Głównymi przyczynami w złym funkcjonowaniu wielu szkół są m.in. preferowanie funkcji kształcącej kosztem niedoceniań funkcji wychowawczej, rozbudowane i przeładowane programy nauczania, stosowanie w nadmiarze tradycyjnych metod nauczania, archaiczna organizacja procesu nauczania oraz braki w należyтым przygotowaniu kadry nauczycielskiej, które byłoby zgodne z oczekiwaniami społecznymi na miarę czasów w których żyjemy.

W takiej sytuacji, zarówno szkoła jak i nauczyciel powinni być bardziej odpowiedzialni za decyzje związane z procesem edukacyjnym traktowanym globalnie jak i jednostkowo, wyborem programów nauczania, podręczników, pomocy dydaktycznych, czy też wykorzystania nowych ofert metodycznych, metod oceniania. Szkoła nie powinna uczyć i podsycać rywalizacji o stopnie opartej na gromadzeniu pustej wiedzy, lecz powinna pokazywać, w jaki sposób można poszukiwać wiedzy przy wykorzystaniu współczesnych jej baz oraz umiejętnym wykorzystywaniu wiedzy dla rozwijania własnych umiejętności i talentów. Model współczesnej szkoły polskiej cechuje wysoki stopień centralizacji i dyrektywności a mały zakres uspołecznienia procesów decyzyjnych oraz sztywny system zarządzania i kierowania. Przebudowa modelu szkoły i pracy nauczyciela powinna polegać na odchodzeniu od systemu i stylu instruktazowo-nakazowego i przechodzenia w stronę systemu regulacyjno-zadaniowego. [13, s. 22].

Z ostrą krytyką spotyka się organizacja procesów nauczania, wychowania i opieki w szkole, a także programy nauczania, którym krytycy współczesnej szkoły zarzucają, że nierównomiernie obciążają nauką uczniów w ciągu roku szkolnego. Do wad programów nauczania zalicza się także występowanie zbyt wielu treści wymagających pamięciowego opanowania, oderwanie treści od społecznego zapotrzebowania, potrzeb jednostkowych i zainteresowań uczniów, encyklopedyzm, historycyzm, addytywizm, czyli wprowadzanie do programów coraz to nowszych haseł i działów bez eliminowania już przestarzałych treści. Krytycznie ocenia się metody nauczania, a przede wszystkim takie negatywne zjawiska jak werbalizm, narzucanie określonej wiedzy do zapamiętania, a tłumienie inicjatywy i samodzielności w jej poszukiwaniu. Zarzuca się również zbyt częste stosowanie pogadarek, co w praktyce odnosi się ta metoda do zadawania pytań i otrzymywania odpowiedzi. Rzadko też nauczyciele łączą teorię z praktyką i równie rzadko przygotowują uczniów do pracy badawczej. Krytyce poddaje się także organizację nauki szkolnej, w której nie docenia się i nie stawia nacisku na nauczanie grupowe i indywidualne, a stosuje się jedynie nauczanie masowe oparte na systemie klasowo-lekcyjnym. Podkreśla się również, że proces dydaktyczny, który jest procesem nauczania – uczenia się, przebiega zazwyczaj w jednym kierunku: od nauczyciela do ucznia, co znacznie ogranicza aktywność i autokreację dziecka, a to przecież zaprzecza ważnej prawidłowości psychologicznej, która mówi, że efekty uczenia się są wprost proporcjonalne do aktywności uczącego się podmiotu. [14, s. 25].

Zakończenie. We współczesnych nam czasach, gdzie na każdym kroku korzystamy z dóbr postępu cywilizacyjnego, będącego efektem kreatywności człowieka, jego zdolności, umiejętności, kompetencji, wyobraźni – ludzie szczególnie uzdolnieni cieszą się ogólnym podziwem, szacunkiem, autorytetem. Jednak w tym wszystkim ważne jest, by umieć dostrzec jednostki, które są zdolne, posiadają umiejętność analitycznego myślenia, syntezy, abstrahowania, wykorzystywania swych spostrzeżeń w tworzeniu nowych dóbr nie tylko dla siebie, ale i dla społeczeństwa. Temu służy właściwie przeprowadzona diagnoza pedagogiczna dziecka oraz diagnoza środowiska jego życia rodzinnego, społecznego, która ma służyć jego dobru, by nie zaprzepaścić możliwości indywidualnego rozwoju dziecka i jego ukrytych talentów. Zdarza się przecież nierzadko, że dzieci z tak zwanych „biednych” rodzin, zaniedbane – są „inaczej” postrzegane przez otoczenie niż dzieci zadbane, z dobrych rodzin. W przypadku tych pierwszych, uwagę skupia ogólne zaniedbanie,

gorsze możliwości edukacyjne wynikające z niskiej pozycji materialnej bądź (i) społecznej rodziców, co przekłada się na równie niską pozycję dziecka w środowisku szkolnym. To, jak dziecko to będzie postrzegane w szkole – w dużej mierze zależy od kompetencji nauczycieli-wychowawców, atmosfery wychowawczej, kultury życia w szkole, szybkiej diagnozy sytuacji rodzinnej dziecka i równie szybkiego określenia jego potrzeb edukacyjnych, by móc dobrać właściwe formy wsparcia i pomocy dla wyeliminowania czynników ograniczających czy też uniemożliwiających prawidłowy jego rozwój psycho-fizyczny i dla podniesienia jego samooceny i jego rodziny.

Niewątpliwie – sam nauczyciel-wychowawca nie jest w stanie dokonać oczekiwanego w jak najszybszym czasie oglądu potrzeb indywidualnych ucznia, ale może skorzystać z pomocy specjalistów zarówno w szkole (pedagog szkolny, psycholog, logopeda, pracownik socjalny, inni nauczyciele mający kontakt z uczniem) jak i w środowisku pozaszkolnym (np.: specjaliści z poradni psychologiczno-pedagogicznej; pracownicy socjalni z ośrodka pomocy społecznej; pracownicy: służby zdrowia, sądu rodzinnego i opiekuńczego, policji oraz innych instytucji kulturalno oświatowych czy opiekuńczo-wychowawczych).

Tak zorganizowana współpraca może zaowocować zorganizowaniem szybkiej formy wsparcia zarówno samego dziecka jak i jego rodziny. Wszak w procesie wychowania niezmiernie ważne jest, aby rodzina (szczególnie dysfunkcyjna) miała świadomość ogromnego potencjału jaki tkwi w dziecku i konieczności jego wsparcia, by nie zaprzepaścić jego szansy na osiągnięcie sukcesu zarówno indywidualnego, jak i społecznego, co niewątpliwie przyczynić się może do podniesienia jakości życia dziecka i następnych pokoleń.

Bibliografia

1. Dyrda B. Uczeń zdolny, (w:) Encyklopedia Pedagogiczna XXI Wieku . – T. VI. – Warszawa 2007. – S. 891.
2. Tyszkowa M. Uczeń zdolny, (w:) Encyklopedia pedagogiczna, Pomykało W. (red.). – Warszawa 1993. – S. 864.
3. Banach Cz. Polska szkoła i system edukacji – przemiany i perspektywy. – Toruń, 1998. – S. 115.
4. Czerepaniak-Walczak M., Aspekty i źródła profesjonalnej refleksji nauczyciela. – Toruń, 1997. – S. 88.
5. Strykowski W., Strykowska J., Pielachowski J., Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej. – Poznań, 2003. – S. 23.
6. Banach Cz., Nauczyciel: przewodnik – doradca czy obserwator młodzieży i procesów edukacyjnych?, «Nowe w Szkole» 1997/1998. – nr 4 . – S. 5.

7. Poraj G. Model indywidualnej opieki nad dzieckiem uzdolnionym – perspektywy i zagrożenia, (w:) Modele opieki nad dzieckiem zdolnym, Partyka M. (red.), Warszawa, 2000. – S. 63.
8. Poraj G. Kształtowanie postawy twórczej w edukacji szkolnej, (w:) Modele opieki nad dzieckiem zdolnym, Partyka M. (red.), Warszawa, 2000. – S. 67.
9. Okoń W. Wszystko o wychowaniu, Warszawa 1999, s. 274.
10. Strykowski W., Gawrecki L. Metody i środki kształcenia stosowane w szkole, Warszawa, Kraków, 1990. – S. 8.
11. Gajewska G. Opiekuńczo – wychowawcze możliwości szkoły, «Problemy Opiekuńczo - Wychowawcze», 2001, nr 2.
12. Mackiel B. Funkcje szkoły średniej, „Wyzwania”, 1996/1997, nr 6.
13. Kowalczyk L. Dwubiegunowe zadania szkoły, „Edukacja i Dialog”, 2004, nr 8.
14. Kargulowa A. Dlaczego dzieci nie lubią szkoły. – Warszawa, 1991. – S. 25.

B.A.Ziamba. Competent educator as a value in the educational process of a capable child born in problematic family. The article is devoted to the role of educational competences of the teacher-educator, who gives the proper care to the child in the particular situation, when parents neglect child's general development needs as well as the need to develop latent talents and abilities.

It is important that educational dysfunctions and pathologies which are developing in the child's family are detected and checked in time. The teacher-educator should all uncover needs of a child and provide him with security and conditions for adequate physical and mental development. High competence of the teacher-educator ensures education and tutelage that may increase child's cognitive sphere, reveals his talents and helps him to become independent in learning process. All these qualities will help children in their further self-realization and improvement of life quality.

In what way the child will be perceived in the school environment mainly depends on the competence of the teachers-educators, educational atmosphere, a culture of a school life, rapid diagnosis of the child's family and also quick determination of his educational needs in order to be able to choose the appropriate forms of support and assistance for elimination factors which limit or impede his proper psycho-physical development.

Key words: inefficient family, educational neglect, capable child, gift, teacher-educator, competencies, development, socializing institution, education, needs, appropriate forms, determination, diagnosis, talents and abilities.

Отримано: 8.09.2013 р.